

Sygn. akt IV CSK 149/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 grudnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M. Z.

przeciwko T. Ł.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 16 grudnia 2015 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 15 lipca 2014 r.,

**uchyła zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego w G., którym zostało oddalone jego powództwo o zapłatę kwoty 750.000 zł z tytułu pożyczki.

Sąd Apelacyjny, po przeprowadzeniu dodatkowego postępowania dowodowego, zaakceptował stanowisko Sądu pierwszej instancji, że materiał dowodowy nie daje podstaw do ustalenia, że powód pożyczył pozwanemu kwotę 750.000 zł. Wskazał, że wymóg powinnośc stwierdzenia pismem umowy pożyczki, o którym mowa w art. 720 § 2 k.c. jest spełniony również wtedy, gdy istnieje pismo potwierdzające zawarcie takiej umowy pochodzące od obu stron lub przynajmniej od strony pozwanej albo osoby trzeciej. Wobec oświadczenia stron, że opinia z zakresu badania dokumentów sporządzona w sprawie Ds. - .../11 nie budzi wątpliwości, uznał ustalenia w niej poczynione za bezsporne i nie naruszające zasady bezpośredniości. Złożone przez powoda oświadczenie pozwanego o uznaniu długu z dnia 1 lutego 2011 r. jest kopią dokumentu nie kwalifikującą się do oceny, czy zostało w całości sporządzone przez pozwanego i nie może być wystarczające do potwierdzenia zawarcia umowy pożyczki. Jedyne napis dający się niewątpliwie przypisać pozwanemu, to „zaciągniętej pożyczki” oraz parafa złożona w ciągu tego napisu. Wyjaśnienie powoda przyczyn umieszczenia tego napisu na kopii a nie oryginale, nie zostało potwierdzone jakimikolwiek dowodami. Analiza materiału dowodowego nie usunęła, w ocenie Sądu drugiej instancji, wątpliwości co do przyjęcia domniemania faktycznego wywodzonego przez powoda z okoliczności nie uzyskania przez powoda i świadka B. wystarczającego kredytu na zakup nieruchomości od powoda, istnienia na kopii autentycznych zapisów wskazanych wyżej i brak widocznych śladów montażu. Wprawdzie obraz dokumentu jest zgodny z rękopisami porównawczymi pozwanego ale personalne ustalenie wykonawstwa rękopisów wymaga dostarczenia oryginału dokumentu. Budzą również wątpliwości okoliczności udzielenia pożyczki przez powoda, który nie miał własnych środków i pożyczyć miał pieniądze z ceny wpłaconej przez pozwanego ze środków z kredytu zaciągniętego na zakup nieruchomości. Nie jest jasne, dlaczego powód sprzedawał nieruchomość osobom nie posiadającym wystarczających środków pieniężnych. Ponadto pożyczka miałaby być spłacona w ciągu dwóch miesięcy,

przy czym nie wiadomo z jakich środków miałyby być spłacona skoro pozwany nie był w stanie uzyskać odpowiednio wysokiego kredytu, jak również pozwany nie żądał ustanowienia adekwatnego zabezpieczenia a twierdził, że przed jej udzieleniem nie znał sytuacji finansowej pozwanego.

Sąd Apelacyjny wskazał, że istotą domniemania faktycznego jest to, że jego podstawę stanowią okoliczności udowodnione, a wniosek dotyczy jedynie ustalenia faktu, którego nie udało się wykazać w wystarczający sposób przy pomocy dostępnych dowodów, natomiast w tej sprawie podstawę domniemania miałyby stanowić budzące wątpliwości twierdzenia powoda.

W skardze kasacyjnej powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. W ramach drugiej podstawy kasacyjnej zarzucił naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. oraz 382 w zw. z 391 § 1 k.p.c. wskazując, że naruszenie to miało istotny wpływ na wynik sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. może stanowić uzasadnioną podstawę kasacyjną jedynie wtedy, gdy skarżący wykaże, że z powodu wadliwości uzasadnienie uniemożliwia Sądowi Najwyższemu sprawdzenie prawidłowości orzeczenia. Taka sytuacja zachodzi, jeżeli uzasadnienie kwestionowanego orzeczenia nie ma wszystkich wymaganych elementów, bądź zawiera braki uniemożliwiające kontrolę kasacyjną (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2010 r., III CSK 120/09, wyrok z dnia 25 stycznia 2010 r., I UK 244/09, nie publ.).

Stosownie do art. 328 § 2 k.p.c., uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, W związku z art. 391 § 1 k.p.c. przepis ten ma odpowiednie zastosowanie w postępowaniu apelacyjnym. Odpowiednie stosowanie art. 328 § 2 k.p.c. do uzasadnienia orzeczenia sądu drugiej instancji oznacza, że uzasadnienie to nie musi zawierać wszystkich elementów uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji; sąd odwoławczy obowiązany jest zamieścić w uzasadnieniu takie elementy, które ze

względu na treść apelacji i zakres rozpoznania, są potrzebne do rozstrzygnięcia sprawy.

Przy ocenie zarzutu naruszenia art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. nie można pominąć, że w przyjętym w polskim porządku prawnym modelu apelacji pełnej, postępowanie przed sądem drugiej instancji jest kontynuacją postępowania pierwszoinstancyjnego. To oznacza, że sąd odwoławczy jest sądem merytorycznym, który powinien za każdym razem poczynić własne ustalenia faktyczne i na ich podstawie dokonać oceny prawnej powództwa. Nie może on więc ograniczyć się wyłącznie do kontroli wyroku wydanego przez sąd pierwszej instancji. Na sądzie drugiej instancji spoczywa zatem, podobnie jak na sądzie pierwszej instancji, obowiązek sporządzenia uzasadnienia wyroku zawierającego wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku i z przytoczeniem przepisów prawa. Dokonanie przez sąd odwoławczy ustaleń faktycznych jest niezbędne do ustalenia podstawy prawnej wyroku, a więc doboru właściwego przepisu prawa materialnego, jego wykładni oraz podjęcia aktu subsumcji (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008 nr 6, poz. 55). Stosowany jest w orzecznictwie sposób wskazania przez Sąd drugiej instancji zaakceptowania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia polegający na stwierdzeniu, że podziela on ustalenia faktyczne Sądu drugiej instancji i przyjmuje je za własne, z tym że kwestia ta nie może pozostawać w sferze domysłów lecz musi jednoznacznie wynikać z uzasadnienia orzeczenia.

Jak wskazano wyżej, uchybienie wymoganiom określonym w art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. może być ocenione jako mogące mieć wpływ na wynik sprawy tylko wyjątkowo, gdy braki w uzasadnieniu są tak znaczące, że uniemożliwiają kontrolę kasacyjną zaskarżonego orzeczenia. Zważywszy na treść uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia nie można odeprzeć zarzutu skarżącego, że taka wyjątkowa sytuacja wystąpiła w niniejszej sprawie, Sąd Apelacyjny w ogóle nie wskazał bowiem podstawy faktycznej swojego wyroku, a jedynie odniósł się do zagadnienia prawidłowości oceny dowodów. Podstawa faktyczna nie została

też ustalona przez Sąd pierwszej instancji, co powinno skutkować bądź orzeczeniem kasatoryjnym, bądź dokonaniem tych ustaleń w toku postępowania apelacyjnego.

Kwestią sporną pomiędzy stronami było, czy została zawarta umowa pożyczki. Nie wiadomo jednak jakie były okoliczności faktyczne dotyczące stosunków stron, zarówno osobistych, jak i obligacyjnych. Jedynie z fragmentów uzasadnienia dotyczących oceny dowodów i treści skargi kasacyjnej można się domyślać, że strony łączyła umowa spółki, zawarły umowę sprzedaży nieruchomości, osobą uczestniczącą w tych stosunkach prawnych była osoba trzecia, przeciwko tej osobie też było wytoczone powództwo o zapłatę na podstawie dokumentu prywatnego, toczyło się postępowanie karne z wniosku tej osoby i pozwanego. Nie wiadomo również jaka była przyczyna nieprzedstawienia przez powoda oryginału dokumentu złożonego jako dowód zawarcia umowy. Rozważania Sądu odnoszą się wyłącznie do oceny wiarygodności dowodu w postaci oświadczenia o uznaniu długu z dnia 11 lutego 2011 r., natomiast brak odniesienia do innych dowodów, w tym dowodu z przesłuchania stron i świadka B. w kontekście okoliczności faktycznych, o których strony zeznały, a których Sąd nie ustalił. Nie jest wystarczające stwierdzenie, że świadek przedstawił „zupełnie inne okoliczności sprawy” bez wskazania, jakie Sąd ustala okoliczności i na podstawie jakich dowodów oraz dlaczego konkretne okoliczności wskazane przez świadka, który miał być stroną umowy pożyczki, nie są wiarogodne, zwłaszcza że nie ma ustaleń jakie zeznania świadek składał w toku postępowania wytoczonego przeciwko niemu przez powoda. Z tych względów zasadny jest też zarzut naruszenia art. 382 w zw. z 391 § 1 k.p.c., bo poza powołaniem wskazanego wyżej oświadczenia i opinii sporządzonej w sprawie Ds. .../11 nie zostały wskazane żadne dowody przeprowadzone w sprawie, w tym w postępowaniu apelacyjnym, a sposób oceny zeznań świadka B. jest równoznaczny z pominięciem tego dowodu. Występujące na tle uzasadnienia zaskarżonego wyroku istotne i nie dające się usunąć w postępowaniu kasacyjnym wątpliwości dotyczące podstawy faktycznej rozstrzygnięcia powodują, że w tym stanie procesowym przedwczesne było dokonanie przez Sąd drugiej instancji oceny prawnej w świetle art. 6 k.c. Wyrok oparty musi być na ustaleniu faktów i ocenie ich z punktu widzenia

przepisów prawa a nie na przypuszczeniach zarówno co do faktów jaki i przepisów, które mogą znaleźć zastosowanie do ich oceny. Reasumując, nieustalenie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia nie pozwala odeprzeć zarzutu, że zaskarżony wyrok został wydany z naruszeniem art. 328 § 2 k.p.c.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ i 108 § 1 k.p.c.

eb